

Centrul de reabilitare medico-socială
pentru persoane cu vedere slabă
"LOW VISION"

ASIGURAREA PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI DE VEDERE CU MIJLOACE AJUTĂTOARE TEHNICE PENTRU DIMINUAREA, COMPENSAREA, MONITORIZAREA SAU NEUTRALIZAREA LIMITĂRILOR VIZUALE

RAPORT DE MONITORIZARE

2023

Acest material/publicație este realizat de AOPD, în cadrul proiectului "Cetățeni activi, comunități prospere-faza II", implementat cu suportul Fundației Est-Europene din resursele acordate de Agenția Elvețiană pentru dezvoltare și cooperare (SDC) și Suedia. Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al donatorilor.

CUPRINS

Acronime.....	2
Lista tabelelor și figurilor	3
Introducere.....	4
1. CADRUL METODOLOGIC AL MONITORIZĂRII.....	6
1.1. Analiza contextului.....	6
1.2. Scopul și obiectivele monitorizării.....	6
1.3. Grupurile-țintă	6
1.4. Etapelile procesului de monitorizare.....	7
1.5 Metode și tehnici aplicate în procesul de monitorizare.....	8
Fișa de colectare a datelor privind asigurarea cu dispozitive asistive a persoanelor cu dizabilități de vedere	8
Analiza SWOT privind monitorizarea aplicării HG nr.567/2011, cu modificările ulterioare	8
Focus grupul	8
2. ASIGURAREA ACCESULUI PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI DE VEDERE LA DISPOZITIVE ASISTIVE.....	9
2.1. Analiza cadrului normativ privind asigurarea cu dispozitive asistive a persoanelor cu dizabilități de vedere.....	9
2.2. Analiza situației persoanelor cu dizabilități de vedere din Republica Moldova.....	14
3. MONITORIZAREA ACCESULUI PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI DE VEDERE LA MIJLOACE ASISTIVE.....	17
CONCLUZII	25
RECOMANDĂRI	26
Bibliografie	27
Anexe	29

Acronime

AOPD	Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Republica Moldova
CCTV	Sistem televizat cu circuit închis
CNAM	Compania Națională de Asigurări în Medicină
CNDDCM	Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă
CREPOR	Instituția publică „Centrul Republican Experimental Protezare, Ortopedie și Reabilitare”
DAV	Dispozitive asistive
DMLV	Degenerescență maculară legată de vârstă
HG	Hotărâre de Guvern
MMPS	Ministerul Muncii și Protecției Sociale
MS	Ministerul Sănătății
OSC	Organizație a Societății Civile
SAP	Serviciu de Asistență Psihopedagogică

Lista tabelelor și figurilor

Lista tabelelor

Tabel 1 Clasificarea severității deficienței vederii conform ICD-11.....	10
Tabel 2 Boli ale ochiului și anexelor sale. Persoane recunoscute cu dizabilitate primară pe Cauze ale dizabilității, Medii, Indicatori și Ani	14
Tabelul 3. Persoane cu dizabilități după tipuri de dizabilitate, anul 2021	15

Lista figurilor

Figura 1. Etapele procesului de dotare cu dispozitive și tehnologii asistive a persoanelor cu dizabilități de vedere	13
Figura 2. Persoane cu dizabilități după tipuri de dizabilitate, anul 2021	15

Introducere

În perioada ianuarie-decembrie 2023, Asociația Obștească „Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Republica Moldova” (în continuare AOPD) implementează proiectul „Parteneriate locale și implicare națională pentru incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități” cu suportul Fundației Est-Europene din resursele acordate de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC) și Guvernul Suediei.

Scopul proiectului este sporirea incluziunii persoanelor cu dizabilități prin îmbunătățirea mecanismelor de implementare și monitorizare a politicilor de incluziune.

Asociația Obștească Centrul de Reabilitare Medico-Socială pentru Persoane cu Vedere Slabă „LOW VISION” (în continuare Centrul „LOW VISION”) este membră a AOPD din anul 2017. În cadrul Proiectului „Parteneriate locale și implicare națională pentru incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități” implementat de AOPD, Centrul „LOW VISION” a realizat monitorizarea implementării HG nr. 567/2011 pentru aprobarea *Regulamentului cu privire la modul de asigurare a unor categorii de cetățeni cu mijloace ajutătoare tehnice, cu modificările operate prin Hotărârea Guvernului nr.128/2022*¹ și *Hotărârea Guvernului nr.188/2023*² în speță capitolul II¹ „Asigurarea cu mijloace ajutătoare tehnice pentru diminuarea, compensarea, monitorizarea sau neutralizarea limitărilor vizuale”.

Centrul „LOW VISION” este unicul prestator de servicii medico-sociale de reabilitare pentru persoanele cu vedere slabă din țară. Din 2009 până în prezent, în cadrul Centrului „LOW VISION” au fost consultați peste 12,8 mii pacienți cu deficiențe de vedere din toată țara, dintre care 1/3 sunt copii. Toți pacienții au beneficiat gratis de consultații specializate, tratament laser al retinopatiei diabetice și dispozitive de corecție optică și ajutor vizual (sisteme televizate cu circuit închis, telescoape, lupe, etc.). Grație acestor dispozitive este asigurată incluziunea educațională și profesională a persoanelor cu dizabilități de vedere. Centrul „LOW VISION” oferă asistență medicală specializată beneficiarilor din cadrul grădinițelor și instituții de învățământ special, penitenciarelor, etc.

Obiectivele Centrului „LOW VISION” sunt în corelație directă cu responsabilitățile Guvernului Republicii Moldova de a asigura persoanele cu dizabilități cu mijloace ajutătoare tehnice, în conformitate cu prevederile art. 43, 51 din Legea Nr.60/2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități. Din anul 2017 Centrul „LOW VISION” este contractat pentru a presta asistență medicală specializată de ambulator și servicii de înaltă performanță de către Compania Națională de Asigurări în Medicină.

În conformitate cu prevederile Legii nr. 552/ 2001 privind evaluarea și acreditarea în sănătate, Centrul „LOW VISION” deține Certificat de acreditare (nr. 0786 din 27.11.2020). Centrul „LOW VISION” are atribuit statutul de utilitate publică prin Decizia Comisiei de Certificare pe lângă

¹ Hotărârea Guvernului nr. 128/2022 pentru modificarea unor hotărâri ale Guvernului. În: Monitorul Oficial, 04.03.2022, nr. 61-67 art. 161. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130184&lang=ro

² Hotărârea Guvernului nr. 567/2011 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de asigurare a unor categorii de cetățeni cu mijloace ajutătoare tehnice. În: Monitorul Oficial, 05.08.2011, nr. 128-130 art. 642. În https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136373&lang=ro#

Agenția Servicii Publice din 07.10.2022.

Concluziile din procesul de monitorizare pentru asigurarea persoanelor cu dizabilități de vedere cu mijloace ajutătoare tehnice evidențiază următoarele aspecte: necesitatea clarificării și revizuirii Regulamentului HG 567/2011 din cauza ambiguităților de limbaj și procedură, lipsa cunoașterii și implementării acestui regulament în comunitatea medicală, lacunele semnificative în accesarea și furnizarea mijloacelor ajutătoare tehnice, nevoia de servicii integrate și continue pentru pacienți precum și importanța colaborării dintre profesioniști și pacienți. Aceste constatări subliniază necesitatea acțiunilor coordonate și a revizuirii politicilor existente pentru a îmbunătăți asistența și accesibilitatea persoanelor cu dizabilități de vedere în Republica Moldova.

1. CADRUL METODOLOGIC AL MONITORIZĂRII

1.1. Analiza contextului

Centrul „LOW VISION” a realizat în perioada martie-noiembrie 2023 monitorizarea implementării HG nr. 567/2011 pentru aprobarea *Regulamentului cu privire la modul de asigurare a unor categorii de cetățeni cu mijloace ajutătoare tehnice, cu modificările operate prin Hotărârea Guvernului nr.128/2022³ și Hotărârea Guvernului nr.188/2023⁴, în speță capitolul II¹ „Asigurarea cu mijloace ajutătoare tehnice pentru diminuarea, compensarea, monitorizarea sau neutralizarea limitărilor vizuale”.*

Noile prevederi ale HG nr. 567/2011 stabilesc modalitățile în care cetățenii cu dizabilități de vedere beneficiază de mijloacele necesare pentru a-și îmbunătăți calitatea vieții și pentru a facilita incluziunea și pentru a-și menține o autonomie cât mai mare în diverse contexte sociale și profesionale.

Raportul de monitorizare pune accentul pe analiza cadrului normativ privind asigurarea cu dispozitive asistive a persoanelor cu dizabilități de vedere, cu referire specială la Capitolul II¹ a HG nr. 567/2011, care se concentrează pe facilitarea accesului și utilizării mijloacelor tehnice de sprijin pentru persoanele cu limitări vizuale și analiza situației persoanelor cu dizabilități de vedere din Republica Moldova.

1.2. Scopul și obiectivele monitorizării

Obiectivul general: Monitorizarea implementării HG nr. 567/2011 și a impactului acesteia asupra persoanelor cu dizabilități de vedere utilizatoare de dispozitive asistive, determinarea erorilor de implementare sau a efectelor neprevăzute ale politicii publice.

Obiecte specifice:

- 1) Analiza situației privind accesul persoanelor slab văzătoare și nevăzătoare la dispozitive asistive.
- 2) Evaluarea algoritmului de prescriere, furnizare și monitorizare privind utilizarea dispozitivelor asistive de corecție optică și ajutor vizual pentru slab văzători și dispozitive asistive pentru slab văzători și nevăzători, altele decât cele pentru corecție optică și ajutor vizual.

1.3. Grupurile-țintă

- Persoane cu dizabilități de vedere
- Membrii familiilor/comunității persoanelor cu dizabilități de vedere
- Oftalmologi
- Optometriști
- CREPOR

³ Hotărârea Guvernului nr. 128/2022 pentru modificarea unor hotărâri ale Guvernului. În Monitorul Oficial, 04.03.2022, nr. 61-67 art. 161. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130184&lang=ro

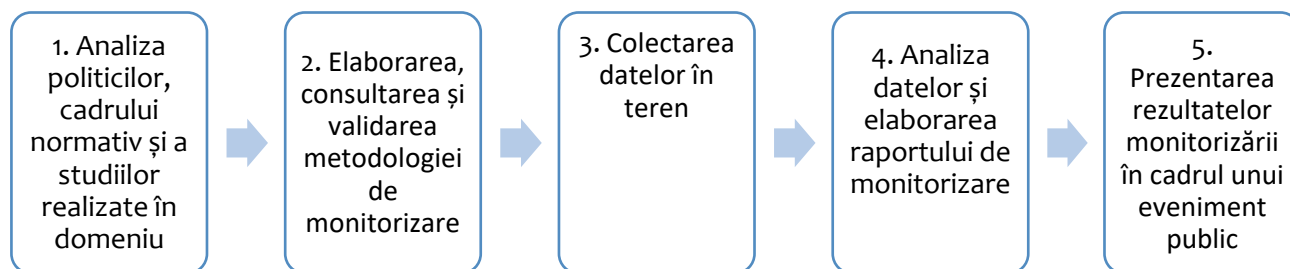
⁴ Hotărârea Guvernului nr. 188/2023 pentru modificarea Regulamentului cu privire la modul de asigurare a unor categorii de cetățeni cu mijloace ajutătoare tehnice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 567/2011. În: Monitorul Oficial, 07.04.2023, nr. 119-121 art. 60. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136349&lang=ro

- MS
- MMPS
- SAP

1.4. Etapele procesului de monitorizare

În procesul de monitorizare a implementării HG nr. 567/2011, capitolul II1 „Asigurarea cu mijloace ajutătoare tehnice pentru diminuarea, compensarea, monitorizarea sau neutralizarea limitărilor vizuale” au fost parcurse următoarele etape:

Figura 1. Etapele procesului de monitorizare

Metodologia și raportul de monitorizare au fost elaborate cu suportul AOPD. Echipa Centrului „LOW VISION” a participat la 7 sesiuni de mentorat individuale sau de grup, în cadrul cărora a beneficiat de suport metodologic și ghidare privind realizarea raportului de monitorizare.

1.5 Metode și tehnici aplicate în procesul de monitorizare

În procesul de monitorizare a implementării HG nr. 567/2011, capitolul II1 „Asigurarea cu mijloace ajutătoare tehnice pentru diminuarea, compensarea, monitorizarea sau neutralizarea limitărilor vizuale”, au fost aplicate următoarele metode, tehnici și instrumente:

Fișa de colectare a datelor privind asigurarea cu dispozitive asistive a persoanelor cu dizabilități de vedere

Fișa de colectare a datelor (Anexa nr.1 Fișa de colectare a datelor) are ca scop înregistrarea numărului și distribuției dispozitivelor asistive eliberate pentru corecția optică și ajutorul vizual în funcție de vârsta și genul beneficiarilor, precum și a dispozitivelor destinate slab văzătorilor și nevăzătorilor, inclusiv informații despre termenele de soluționare a cazurilor, substituirea dispozitivelor și restituirea acestora, împreună cu motivele sau cauzele adresării la furnizorii de servicii de mentenanță.

La 23.09.2023 AOPD a expediat către CREPOR demersul privind monitorizarea procesului de implementare a HG 567/2011. (Anexa nr.1a).

La 28.09.2023 IP CREPOR a răspuns (Anexa nr.1b) privind faptul că în anul 2022 pentru implementarea modificărilor vizate, IP CREPOR i-au fost alocate 2,0 mil lei.

Licitațiile publice (două) pentru achiziționarea dispozitivelor menționate mai sus demarate în semestru II al anului 2022 pe platforma electronică M-Tender și JUAЕ, nu a avut loc, din lipsa ofertelor. În anul 2023, IP CREPOR iarăși a demarat procedura de licitație publică pe platforma M-Tender cu nr. 21072411 și JUAЕ pentru achiziționarea dispozitivelor de corecție optică și ajutor vizual, licitația vizată nu a avut loc, din lipsa ofertelor.

Ulterior, conform cadrului legal, s-a publicat o procedură de negociere în urma căreia s-au procurat bastoane tactile pentru slab văzători și nevăzători, altele decât cele pentru corecție optică și ajutor vizual. Articolele procurate urmează a fi distribuite odată cu stabilirea mecanismului de distribuire.

În contextul situației descrise mai sus, colectarea datelor nu a fost posibil de realizat.

Analiza SWOT privind monitorizarea aplicării HG nr.567/2011, cu modificările ulterioare

Analiza SWOT atestă că domeniul asigurării cu dispozitive și tehnologii asistive are potențialul de a oferi servicii de calitate și sprijin esențial pentru persoanele cu dizabilități de vedere, dar există o serie de provocări care trebuie depășite pentru a atinge acest obiectiv. Instrumentul este axat pe evaluarea potențialului și limitărilor interne și a oportunităților și amenințărilor probabile/posibile din mediul extern pentru implementarea HG nr. 567/2011.

Focus grupul

Focus grupul (Anexa nr. 2) a fost organizat pe data de 31.10.2023 cu 12 oftalmologi din Republica Moldova (10 femei și 2 bărbați), pe platforma Viber.

2. ASIGURAREA ACCESULUI PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI DE VEDERE LA DISPOZITIVE ASISTIVE

2.1. Analiza cadrului normativ privind asigurarea cu dispozitive asistive a persoanelor cu dizabilități de vedere

Asigurarea persoanelor cu dizabilități de vedere cu tehnologii și dispozitive asistive în Republica Moldova constituie obiectul *Regulamentului cu privire la modul de asigurare a unor categorii de cetățeni cu mijloace ajutătoare tehnice* aprobat prin HG nr. 567/2011⁵ cu modificările aprobate prin HG nr. 128/2022⁶ și HG nr. 188/2023⁷, prin completarea cu capitolul II¹ „Asigurarea cu mijloace ajutătoare tehnice pentru diminuarea, compensarea, monitorizarea sau neutralizarea limitărilor vizuale”.

Punctul 3 al *Regulamentului* a fost completat cu următoarele noțiuni:

- **dispozitive asistive de corecție optică și ajutor vizual pentru slab văzători** – dispozitive menite să compenseze limitele impuse de dizabilitatea de vedere prin îmbunătățirea capacității de vedere. Acestea sunt de mai multe tipuri: dispozitive optice care integrează lentile pentru magnificare, dispozitive electronice, dispozitive complexe utilizând tehnologii avansate.
- **dispozitive asistive pentru slab văzători și nevăzători, altele decât cele pentru corecție optică și ajutor vizual** – dispozitive externe destinate, produse sau adaptate pentru asistarea persoanei nevăzătoare sau slab văzătoare la realizarea unor sarcini de orientare, învățare, comunicare, independență, mobilitate și control.

Anterior, clauze privind dotarea cu tehnologii și dispozitive asistive au fost prevăzute de *Legea nr. 60/2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități*⁸:

Art. 21(1) Încăperile de locuit ocupate de persoane cu dizabilități sau de familiile care au în componența lor o persoană cu dizabilități sânt utilizate cu **mijloace și dispozitive speciale** în conformitate cu recomandările din programul individual de reabilitare și incluziune socială a persoanei cu dizabilități și cu procedurile, criteriile stabilite de autoritățile responsabile.

Art. 33(7) Pentru a asigura integrarea în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități, angajatorii întreprind următoarele măsuri specifice: [...] c) furnizarea de noi **tehnologii și dispozitive de asistență, de instrumente și echipamente** care să permită persoanelor cu dizabilități obținerea și menținerea locului de muncă, [...] e) dreptul de a deține efectiv un mandat de persoană aleasă și de a îndeplini orice funcție publică la nivel executiv sau legislativ, facilitând utilizarea **tehnologiilor noi și de asistare**, acolo unde este cazul.

⁵ Hotărârea Guvernului nr. 567/2011 pentru aprobarea *Regulamentului cu privire la modul de asigurare a unor categorii de cetățeni cu mijloace ajutătoare tehnice*. În: Monitorul Oficial, 05.08.2011, nr. 128-130 art. 642. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136373&lang=ro#

⁶ Hotărârea Guvernului nr. 128/2022 pentru modificarea unor hotărâri ale Guvernului. În: Monitorul Oficial, 04.03.2022, nr. 61-67 art. 161. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130184&lang=ro

⁷ Hotărârea Guvernului nr. 188/2023 pentru modificarea *Regulamentului cu privire la modul de asigurare a unor categorii de cetățeni cu mijloace ajutătoare tehnice*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 567/2011. În: Monitorul Oficial, 07.04.2023, nr. 119-121 art. 60. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136349&lang=ro

⁸ Lege nr. 60/2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități. În: Monitorul Oficial, 27.07.2012, nr. 155-159 art. 508. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133226&lang=ro

Legea nr.60/2012 stabilește inclusiv că „Designul universal nu va exclude **dispozitivele de asistare** pentru anumite grupuri de persoane cu dizabilități atunci când este necesar”.

Legea nr. 186/2008 securității și sănătății în muncă⁹ stipulează printre obligațiile angajatorilor furnizarea de **noi tehnologii și dispozitive de asistență, de instrumente și echipamente care să permită persoanelor cu dizabilități menținerea locului de muncă.**

În termenii Legii nr.60/2012¹⁰ **dizabilitatea** reprezintă un termen generic pentru afectări/deficiențe, limitări de activitate și restricții de participare, care denotă aspectele negative ale interacțiunii dintre individ (care are o problemă de sănătate) și factorii contextuali în care se regăsește (factorii de mediu și cei personali), iar o **persoană cu dizabilități** este o persoană cu deficiențe fizice, mintale, intelectuale sau senzoriale, deficiențe care, în interacțiune cu diverse bariere/obstacole, pot îngreuna participarea ei deplină și eficientă la viața societății în condiții de egalitate cu celelalte persoane.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități¹¹, art. 26 stabilește că „Statele Părți vor promova oferta, cunoașterea și utilizarea **echipamentelor și tehnologiilor concepute pentru persoanele cu dizabilități, care vizează abilitarea și reabilitarea lor**”.

Conform *International Classification of Diseases 11th Revision*¹² clasificarea severității deficienței vederii pe baza acuității vizuale. Orbirea/Cecitatea este, de asemenea, clasificată în funcție de gradul de constricție al câmpului vizual central în ochiul mai bun la mai puțin de 10 grade.

Tabel 1 Clasificarea severității deficienței vederii conform ICD-11

Categorie	Prezentarea acuității vizuale la distanță	
	Mai rău decât	Egal sau mai bun decât
Deficiență de vedere ușoară sau deloc		6/18 3/10 (0,3) 20/70
Deficiență de vedere moderată	6/18 3/10 (0,3) 20/70	6/60 1/10 (0.1) 20/200
Deficiență de vedere severă	6/60 1/10 (0.1) 20/200	3/60 1/20 (0.05) 20/40
Orbire	3/60	1/60*

⁹ Lege nr. 186/2008 a securității și sănătății în muncă. În: Monitorul Oficial, 05.08.2008, nr. 143-144 art. 587. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138266&lang=ro#

¹⁰ Lege nr. 60/2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități. În Monitorul Oficial, 27.07.2012, nr. 155-159 art. 508. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133226&lang=ro

¹¹ Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități aprobată prin Legea Nr. 166/2010 pentru ratificarea Convenției Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități. În Monitorul Oficial, 23.07.2010, Nr. 126-128 art. 428. În: Tratatate Internaționale, 30.12.2016, nr. 50 art. 320. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117839&lang=ro

¹² Vision impairment including blindness. International Classification of Diseases 11th Revision <https://icd.who.int/browse11/l-m/en#/http%253a%252f%252fid.who.int%252ficd%252fentity%252f1103667651>

	1/20 (0.05) 20/40	1/50 (0.02) 5/300 (20/1200)
Orbire	1/60* 1/50 (0.02) 5/300 (20/1200)	Percepția luminii
Orbire	Fără percepție a luminii	
*sau numără degetele la 1 metru		

Clasificarea conform ICD-11 denotă cum dizabilitățile de vedere afectează dezvoltarea individuală, rezultatele educaționale, calitatea vieții, bunăstarea socială și independența economică.

Tehnologiile și dispozitivele asistive permit persoanelor cu dizabilități de vedere să trăiască o viață sănătoasă, productivă, independentă și demnă și să participe la educație, piața muncii și viața civică. Tehnologiile și dispozitivele asistive reduc nevoia de servicii formale de sănătate și asistență, îngrijire pe termen lung și asistența personală. Fără tehnologii și dispozitive asistive, persoanele cu dizabilități de vedere sunt adesea excluse, izolate și blocate în sărăcie, crescând astfel impactul bolii și dizabilității asupra persoanei, familiei și societății.

Prin prevederile HG nr. 128/2022 și HG nr. 188/2023 asigurarea cu dispozitive asistive pentru persoane cu dizabilități de vedere se efectuează de către I.P. CREPOR.

24¹. Pentru prescrierea dispozitivelor asistive, conform anexei nr. 2, persoanele cu dizabilități vizuale severe, accentuate și medii se adresează pentru examinare la medicul oftalmolog în a cărui evidență se află.

24². În funcție de necesitățile de asigurare cu dispozitive, medicul oftalmolog, în baza criteriilor de eligibilitate pentru prescrierea dispozitivelor asistive, aprobate de Ministerul Sănătății, redirecționează persoanele cu dizabilități către instituții medico-sanitare publice sau private, inclusiv organizații necomerciale specializate abilitate cu dreptul de prescriere a dispozitivelor asistive contractate de către Compania Națională de Asigurări în Medicină (în continuare – *prestatori abilitați cu dreptul de prescriere a dispozitivelor asistive*).

24³. Instruirea beneficiarilor pentru utilizarea dispozitivelor asistive menționate în tabelul 1 din anexa nr. 2 se efectuează de către prestatorul abilitat cu dreptul de prescriere a dispozitivelor asistive, iar pentru utilizarea dispozitivelor asistive menționate în tabelul 2 din anexa nr. 2 – de către prestatorii abilitați de Ministerul Muncii și Protecției Sociale în acest scop.

Asigurarea cu dispozitive asistive de corecție optică și ajutor vizual pentru slab văzători

24⁴. Dispozitivele de corecție optică și ajutor vizual pentru slab văzători se prescriu și se eliberează în mod gratuit persoanelor cu dizabilități vizuale severe, accentuate și medii care, după intervenția medicală, chirurgicală și/sau corecția optică, au acuitatea vizuală corectată la ochiul mai bun de până la 0,3 și percepția luminii sau un câmp vizual central mai mic de 20 de grade, dar care utilizează sau au potențialul de a utiliza vederea pentru planificarea și/sau executarea sarcinilor cotidiene.

24⁵. Prescrierea dispozitivelor asistive de corecție optică și ajutor vizual se face în baza tabelului 1 din anexa nr. 2, conform cerințelor aprobate de Ministerul Sănătății, de către prestatorii abilitați cu dreptul de prescriere a dispozitivelor asistive, care transmit/expediază CREPOR

concluzia medicală, cu indicarea diagnosticului și prescrierea dispozitivului/dispozitivelor asistive recomandate.

Asigurarea cu dispozitive asistive pentru slab văzători și nevăzători, altele decât cele pentru corecție optică și ajutor vizual

24⁶. Dispozitivele asistive, altele decât cele pentru corecție optică și ajutor vizual, se prescriu și se eliberează în mod gratuit nevăzătorilor și slab văzătorilor/persoanelor cu dizabilități vizuale care, după intervenția medicală, chirurgicală și/sau corecția optică, au acuitatea vizuală corectată la ochiul mai bun de până la 0,05 sau un câmp vizual central mai mic de 10 grade.

24⁷. Prescrierea dispozitivelor asistive, altele decât cele pentru corecție optică și ajutor vizual, se face, în baza tabelului 2 din anexa nr. 2, conform cerințelor aprobate de Ministerul Sănătății, de către prestatorul abilitat cu dreptul de prescriere a dispozitivelor asistive, care transmite/expediază CREPOR concluzia medicală, cu indicarea diagnosticului și prescrierea dispozitivului/dispozitivelor asistive recomandate.

Reglementări generale pentru asigurarea cu dispozitive asistive pentru slab văzători și nevăzători

24⁸. CREPOR ține evidența nominală a solicitanților și a beneficiarilor de dispozitive asistive conform datelor personale: nume, prenume, codul numeric personal (IDNP), gradul de dizabilitate, gen, vârstă, domiciliu, tipul dispozitivului.

24⁹. Dispozitivele asistive se eliberează în mod gratuit de către persoana responsabilă din cadrul CREPOR direct beneficiarului sau, după caz, reprezentantului legal al acestuia.

24¹⁰. Achiziționarea dispozitivelor asistive pentru slab văzători și nevăzători se face de către Centru, în baza anexei nr. 2, în limitele mijloacelor financiare aprobate anual în bugetul de stat, în coordonare cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale.

24¹¹. Termenul de garanție pentru dispozitivele asistive constituie termenul de garanție oferit de către producător, care începe să curgă odată cu eliberarea dispozitivului. Pe perioada garanției dispozitivele asistive se deservesc/repară în mod gratuit de către centrele contractate de producători/reprezentanții acestora.

24¹². Dispozitivele asistive achiziționate și eliberate beneficiarilor pot fi schimbate după expirarea termenului de garanție stabilit de producători, la care se adaugă un termen de utilizare de 2 ani, iar pentru cele primite din loturile de ajutoare umanitare termenul de utilizare se stabilește individual de către Centru, în funcție de starea lor tehnică.

24¹³. Prescrierea noilor dispozitive asistive înainte de expirarea termenului stabilit se realizează de către prestatorii abilitați cu dreptul de prescriere a dispozitivelor asistive, în cazul uzării/defectării precoce a acestora sau al schimbării caracterului maladiei.

24¹⁴. După expirarea termenului de garanție și utilizare sau a termenului stabilit de către prestatorii abilitați cu dreptul de prescriere a dispozitivelor asistive, beneficiarul poate solicita, conform procedurii stabilite, un alt dispozitiv asistiv.

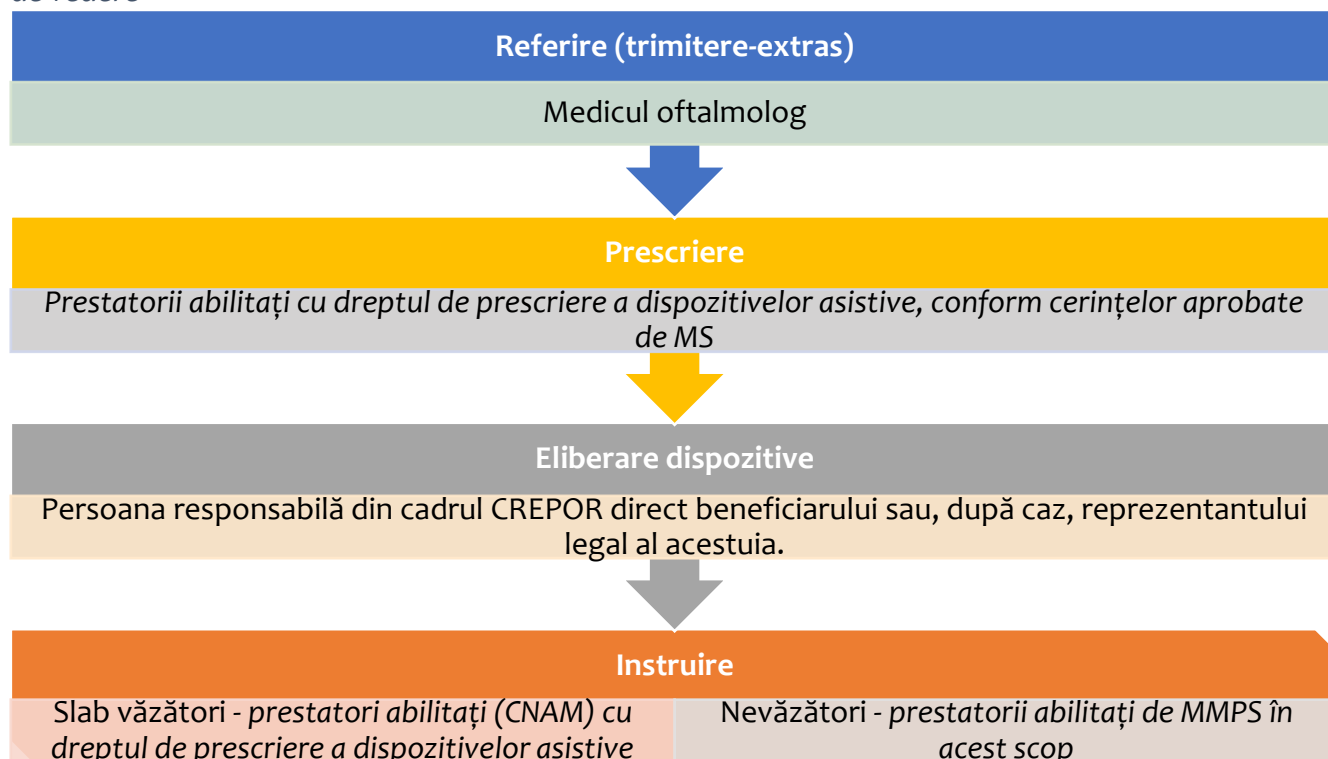
24¹⁵. În cazurile în care nu mai sunt utile posesorului, dispozitivele asistive oferite în mod gratuit urmează a fi restituite CREPOR.

Sursă: Extras din HG nr. 128/2022 și HG nr. 188/2023 aferente asigurării cu dispozitive asistive a persoanelor cu dizabilități de vedere.

În termenii HG nr. 567/2011, pct. 24², în funcție de necesitățile de asigurare cu dispozitive, medicul oftalmolog, în baza criteriilor de eligibilitate pentru prescrierea dispozitivelor asistive, aprobate de Ministerul Sănătății, redirecționează persoanele cu dizabilități către instituții medico-sanitare

publice sau private, inclusiv organizații necomerciale specializate abilitate cu dreptul de prescriere a dispozitivelor asistive contractate de către Compania Națională de Asigurări în Medicină (în continuare – **prestatori abilitați cu dreptul de prescriere a dispozitivelor asistive**).
*La etapa monitorizării nu au fost elaborate criteriile atribuirii statutului de prestator.

Figura 1. Etapele procesului de dotare cu dispozitive și tehnologii asistive a persoanelor cu dizabilități de vedere

În Planul de achiziții publice¹³ pentru anul 2022 al **CREPOR** au fost alocate mijloace bănești în valoare de 2000000.00 lei cu TVA sau 1666666.67 lei fără TVA. În Planul de achiziții publice¹⁴ pentru anul 2023 al **CREPOR** repetat au fost alocate mijloace bănești în valoare de 2000000.00 lei cu TVA sau 1666666.67 lei fără TVA.

În sensul asigurării cu dispozitive asistive de corecție optică și ajutor vizual au fost lansate 3 anunțuri de achiziții publice:

- 03.11.2022¹⁵ - licitația nu a avut loc din lipsă de oferte – MD-1667479169414;
- 27.01.2023¹⁶ - licitația nu a avut loc din lipsă de oferte – MD-1677844526018;

¹³ Modificări la planul de achiziții publice pentru anul 2022 al IP CREPOR. <http://www.crepor.org/wp-content/uploads/2022/05/Modificari-la-planul-de-achizitii-publice-Pentru-anul-2022-al-IP-CREPOR-18.05.22.pdf>

¹⁴ Planul de achiziții publice al instituției publice "Centrul Republican Experimental de Protezare Ortopedie și Reabilitare" <http://www.crepor.org/wp-content/uploads/2023/03/PLAN-ACHIZITII-2023.pdf>

¹⁵ Dispozitive asistive pentru nevăzători și dispozitivelor de corecție optică și ajutor vizual - MD-1667479169414 <https://mtender.gov.md/plans/ocds-b3wdp1-MD-1667479169414>

¹⁶ Dispozitive asistive pentru nevăzători și dispozitivelor de corecție optică și ajutor vizual - MD-1677844526018 <https://mtender.gov.md/plans/ocds-b3wdp1-MD-1677844526018>

- 03.03.2023¹⁷ - licitația nu a avut loc din lipsă de oferte – MD-1674812644404.

În Republica Moldova accesul persoanelor cu dizabilități de vedere la tehnologii și dispozitive asistive a fost și continuă a fi acoperit de inițiative ale organizațiilor societății civile, prioritar derulate în parteneriat cu organizații filantropice din străinătate.

În anul 2019 a fost alocată suma unică de 500000.00 MDL în scopul achiziționării dispozitivelor asistive și distribuirea lor de către Centrul „LOW VISION”, în cadrul programului de subsidii acordate asociațiilor obștești de către Ministerul Sănătății Muncii și Protecției Sociale, din contul surselor Bugetului de Stat. Din sursele alocate, 127912,81 lei au fost achitate taxe pentru drepturi de import-export, prelucrarea încărcăturii la depozit, păstrarea încărcăturii la depozit. Suplimentar 33426,24 mii lei au fost achitate de Centrul „LOW VISION”.

În perioada 2009/2018-2023 (iunie) Centrul „LOW VISION” a distribuit multiple dispozitive în beneficiul beneficiarilor slab văzători, printre care peste 400 CCTV-uri, aproximativ 1500 lupe cu diferită putere de magnificare și construcție, aproximativ 170 dispozitive telescopice.

Legea Bugetului de Stat pentru anul 2023 acoperă, în cazul Asociației Nevăzătorilor din Moldova, cheltuielile legate de:

- compensarea parțială a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii care se plătesc de către organizațiile și întreprinderile ANM - 793,0 mii de lei,
- procurarea de utilaj și materie primă, întreprinderilor ANM - 2107,7 mii de lei,
- crearea locurilor de muncă la întreprinderile ANM - 250,0 mii de lei.

2.2. Analiza situației persoanelor cu dizabilități de vedere din Republica Moldova

În anul 2021 în Republica Moldova, conform datelor Biroului Național de Statistică, au fost luate la evidență **499 persoane** cu **dizabilitate primară** pe cauză de boli ale ochiului și anexelor sale.

Tabel 2 Boli ale ochiului și anexelor sale. Persoane recunoscute cu dizabilitate primară pe Cauze ale dizabilității, Medii, Indicatori și Ani

An	2017	2018	2019	2020	2021
Persoane în vârstă de 18 ani și peste¹⁸	491	337	651	368	444
Copii în vârstă de până la 18 ani¹⁹	51	34	57	39	55
Total pe țară	542	371	708	407	499

Sursă: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova

¹⁷ Dispozitive asistive pentru nevăzători și dispozitivelor de corecție optică și ajutor vizual - MD-1674812644404 <https://mtender.gov.md/plans/ocds-b3wdp1-MD-1674812644404>

¹⁸ Persoane în vârstă de 18 ani și peste, recunoscute cu dizabilitate primară pe cauze ale dizabilității, medii, indicatori și ani https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala__o8%20SAN__SAN050/SAN0503oorcl.px/table/tableViewLayout1?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

¹⁹ Copii în vârstă de până la 18 ani recunoscuți cu dizabilitate primară pe cauze ale dizabilității, indicatori și ani https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala__o8%20SAN__SAN050/SAN0505oorcl.px/table/tableViewLayout1?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

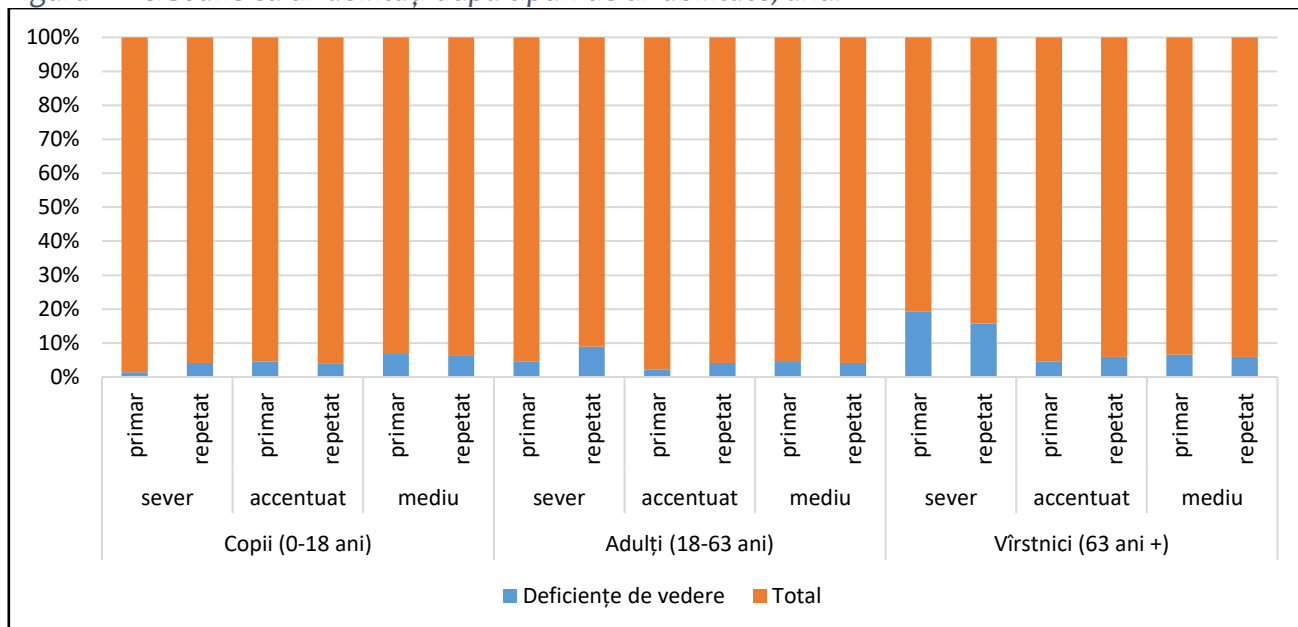
Conform datelor Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă în anul 2021, numărul total al persoanelor cu dizabilitate primară și repetată pe cauză de boli ale ochiului și anexelor sale este evaluat la **2629 persoane**. Acest indicator nu este unul relevant întrucât nu reprezintă numărul cumulativ al tuturor persoanelor cu dizabilitate de vedere atribuită, ci doar al dosarelor procesate în anul de referință.

Tabelul 3. Persoane cu dizabilități după tipuri de dizabilitate, anul 2021

Tipuri de dizabilitate 2021 ²⁰	Copii (0-18 ani)						Adulți (18-63 ani)						Vârstnici (63 ani +)					
	sever		accentuat		mediu		sever		accentuat		mediu		sever		accentuat		mediu	
	primar	repetat	primar	repetat	primar	repetat	primar	repetat	primar	repetat	primar	repetat	primar	repetat	primar	repetat	primar	repetat
Deficiențe de vedere	11	48	27	92	25	117	66	280	88	618	194	748	132	118	7	42	4	12
Total	780	1113	571	2191	343	1778	1364	2841	3813	14173	4168	17211	555	633	148	666	57	191

Sursă: Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă

Figura 2. Persoane cu dizabilități după tipuri de dizabilitate, anul 2021

Sursă:1 Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă

²⁰ Date prezentate de Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă. Ședința Comisia protecție socială, sănătate și familie, Parlamentul Republicii Moldova, Consiliul Național pentru Persoane cu Dizabilități, 27.05.2022

Conform Compendiului statistic privind monitorizarea drepturilor persoanelor cu dizabilități în Republica Moldova pentru anii 2019-2022²¹, un număr de circa 15 mii persoane cu dizabilități, preponderent adulți, au solicitat și au beneficiat în anul 2022 de mijloace ajutătoare tehnice și dispozitive asistive de vedere și auz, fiind în creștere față de anul 2019. Același document prezintă **numărul persoanelor cu dizabilități solicitante și beneficiare** de dispozitive asistive de corecție optică și ajutor vizual pentru slab văzători și dispozitive asistive pentru slab văzători și nevăzători, altele decât cele pentru corecție optică și ajutor vizual **echivalent cu „o”**.

Pentru anul 2022 Compendiul relevă 498 persoane cu dizabilități expertizate primar de către CNDDM (incidența dizabilității primare), iar privind adresabilitatea pentru reexpertizare și prevalența dizabilității repetate – nu există date disponibile. De asemenea, nu sunt disponibile date privind dizabilitatea fără termen la adulți și pe termen lung la copii.

Date segregate privind bolile ochiului și anexelor sale pe criterii de: grup de vârstă, afecțiune, sex, grupuri de vârstă, localizare geografică, grad de dizabilitate cauzată de afecțiuni specifice, nu se colectează.

Sistemul statistic cu referire la morbiditatea prin boli de ochi este rudimentar, fiind incluse doar următoarele afecțiuni oculare:

- În cazul adulților: miopia, cataracta, glaucomul
- În cazul copiilor: miopia, cataracta.

Sistemul informațional statistic nu conține date privind patologia oculară, inclusiv dizabilitatea oculară:

- În cazul adulților: complicații ale diabetului zaharat, DMLV, traumatisme oculare, tumori ale ochiului și anexelor sale, ș.a.
- În cazul copiilor: retinopatia prematurului, glaucom congenital, aniridia, retinoblastom, ambliopii, atrofia nervului optic, amauroza-Leber, degenerescențe retiniene (exemplu: Stargardt), traumatisme oculare, ș.a.

²¹ Compendiu statistic privind monitorizarea drepturilor persoanelor cu dizabilități în Republica Moldova pentru anii 2019-2022. Chișinău 2023 <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2023/07/Compendiu-statistic-privind-monitorizarea-drepturilor-persoanelor-cu-dizabilitati-in-Republica-Moldova-pentru-anii-2019-2022-1.pdf>

3. MONITORIZAREA ACCESULUI PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI DE VEDERE LA MIJLOACE ASISTIVE

În procesul de monitorizare a accesului persoanelor cu dizabilitate de vedere la mijloace asistive a fost aplicată analiza SWOT, care oferă un cadru structurat pentru evaluarea strategică și adaptarea continuă a politicii publice în funcție de schimbările și provocările contextului în care aceasta operează.

Analiza a scos în evidență că există numeroase puncte slabe care pot împiedica dezvoltarea eficientă a acestui domeniu, cum ar fi complexitatea reglementărilor, ambiguitățile în terminologie, lipsa unei proceduri clare pentru mentenanță și criteriile neclare de abilitare a prestatorilor de servicii. De asemenea, lipsește un mecanism colaborativ de evaluare a nevoilor și monitorizare a utilizării dispozitivelor și tehnologiilor asistive.

În ceea ce privește oportunitățile, inovația tehnologică, creșterea conștientizării și îmbunătățirea reglementărilor pot sprijini dezvoltarea și accesibilitatea serviciilor pentru persoanele cu dizabilități de vedere.

Cu toate acestea, întârzierile în implementare, dificultățile în derularea achizițiilor publice și gestionarea resurselor financiare limitate pot constitui amenințări în implementarea HG 567/2011. De asemenea, alocarea disproporționată a bugetului poate limita accesul la dispozitive asistive pentru diferitele grade de deficiență vizuală.

Tabelul Analiza SWOT privind aplicarea HG nr. 567/2011, cu modificările ulterioare:

Puncte tari	Puncte slabe
1. Domeniul asigurării cu DAV a persoanelor cu dizabilități de vedere este reglementat 2. Resurse umane specializate care pot oferi expertiză și asistență în implementarea și gestionarea mijloacelor ajutoare tehnice, asigurând furnizarea de servicii de calitate. 3. Potențialul de parteneriate cu organizații neguvernamentale, instituții de învățământ, centre de cercetare și alte entități interesate de acest domeniu poate facilita accesul la resurse suplimentare, expertiză și rețele de sprijin.	1. Regulamentul prevede un algoritm „alambicat” pentru fiecare din etapele de direcționare – eliberare – prescriere – instruire – mentenanță și setul de acte și acțiuni întreprinse de pacient. 2. Noțiunile utilizate conțin anumite ambiguități: - pct. 24² – sintagma „persoanele cu dizabilități” nu este clară nefiind specificat tipul de dizabilitate, gradul de dizabilitate, sau dacă vreun criteriu este aplicabil - pct. 24⁴/pct. 24⁶– condiția de „după intervenția medicală, chirurgicală și/sau corecția optică” este exprimată drept una exclusivă. - pct. 24⁴/pct. 24⁶ – nu este clar dacă prin referirea la „persoanele cu dizabilități” se aplică rigoarea ca dizabilitatea să fie una certificată de CNDDCM sau nu.

	- pct. 24⁸ – nu este specificat cine și în ce mod poate accesa baza de date prin care „CREPOR ține evidența nominală a solicitanților și a beneficiarilor de dispozitive asistive conform datelor personale”. - 24¹⁵ – nu este clar care va fi mecanismul de monitorizare a cazurilor în care DAV oferite în mod gratuit vor fi restituite Centrului dacă nu vor mai fi utile posesorului. 3. HG nu prevede parcursul/procedura referitor la mentenanța, deservirea, repararea și oferirea consumabilelor/componentelor defectate/pierdute pentru completarea dispozitivelor asistive, precum și structura/structurile abilitate să presteze servicii de mentenanță și reparare a dispozitivelor asistive. 4. Prevederile regulamentului de la pct. 24³ pun în opoziție și pot crea condiții părtinitoare pentru prestatorii de servicii abilitați pentru instruirea persoanelor cu dizabilități de vedere privind utilizarea DAV: prestatorii abilitați pentru instruire privind dispozitive asistive pentru slab văzători și nevăzători, altele decât cele pentru corecție optică și ajutor vizual sunt abilitați de către MMPS. 5. Prevederile regulamentului nu stabilesc un mecanism colaborativ sau multidisciplinar de evaluare a nevoilor, instruire și monitorizare privind utilizarea dispozitivelor și tehnologiilor asistive. 6. Prevederile referitor la grupul de lucru care decide/recomandă lista dispozitivelor asistive – parametrii tehnici și cantitativi, nu sunt definitive.
Oportunități	Amenințări
1.Dezvoltarea și implementarea de tehnologii și soluții inovatoare cum ar fi dispozitive de asistență vizuală, aplicații mobile, software specializat etc., pot spori autonomia și calitatea vieții persoanelor cu dizabilități de vedere. 2.Creșterea conștientizării și implicarea comunității. Prin campanii de informare și educare, se poate promova	1. Procesul de implementare a Regulamentului poate fi tergiversat de: - Lipsa criteriilor CNAM de contractare a prestatorilor de servicii(pct. 24²). - Lipsa cerințelor aprobate de Ministerul Sănătății privind prescrierea dispozitivelor asistive de corecție optică și ajutor vizual se face în baza tabelului 1 din anexa nr. 2, de către prestatorii abilitați cu dreptul de

înțelegerea și acceptarea nevoilor de dispozitive asistive a acestor persoane, susținând astfel crearea unui mediu mai inclusiv și accesibil. 3. Îmbunătățirea standardelor și reglementărilor existente privind furnizarea și utilizarea mijloacelor ajutoare tehnice pentru persoanele cu dizabilități de vedere. Prin actualizarea și alinierea acestor reglementări la standardele internaționale, se poate asigura furnizarea de produse și servicii de înaltă calitate și interoperabile. 4. Alocarea resurselor de către donatori pentru a acoperi unele necesități, prin parteneriatele dezvoltate cu organizațiile societății civile.	prescriere a dispozitivelor asistive (pct. 24⁵). 2. Procesul de achiziție a bunurilor prin licitație publică, în absența unor furnizori /agenți economici cu experiența de import a acestor bunuri, va fi tergiversat, iar resursele financiare alocate sunt nevalorificate 3. Resurse financiare limitate în contextul fluctuației prețurilor dispozitivelor asistive. 4. Alocarea disproporționată a bugetului poate restricționa achiziționarea și distribuția mijloacelor ajutoare tehnice necesare pentru persoanele slab văzătoare (85%) sau nevăzătoare (15%).
---	--

Astfel, este crucială clarificarea reglementărilor, simplificarea proceselor și promovarea colaborării pentru a valorifica pe deplin potențialul acestui domeniu și a asigura accesul adecvat la DAV pentru persoanele cu dizabilități de vedere.

În cadrul monitorizării a fost realizat un focus grup cu participarea a 12 medici oftalmologi. Ghidul de interviu semi-structurat aplicat în cadrul focus grupului s-a axat pe analiza prevederile HG nr. 567/2011 aferente asigurării cu mijloace ajutoare tehnice pentru diminuarea, compensarea, monitorizarea sau neutralizarea limitărilor vizuale. Focus grupul a fost realizat pentru a obține perspective, opinii și percepții detaliate asupra subiectului.

Răspunsurile furnizate de oftalmologii în cadrul focus grupului oferă o imagine complexă asupra situației actuale a asigurării mijloacelor ajutoare tehnice pentru persoanele cu dizabilități de vedere. Analiza răspunsurilor relevă următoarele aspecte:

- Doar 3 medici oftalmologi participanți la focus cunosc prevederile HG nr.567/2011; 2 oftalmologi au obținut cunoștințe din activitatea lor în cadrul Comisiei de specialitate Oftalmologie a Ministerului Sănătății, iar unul din schimbul de informații cu colegii. Ceilalți participanți au semnalat lipsa de comunicare centralizată și neclaritatea surselor de informare.

Am luat cunoștință de dispoziția Hotărârii prin interacțiunea cu Centrul „LOW VISION” în momentul în care am direcționat pacienții slab văzători spre serviciile Centrului. Din schimbul colegial pe care l-am avut, am înțeles care pot fi oportunitățile viitoare pentru pacienți. M_9_Centru

Sunt mai mult ca sigură că nici un oftalmolog din Republica Moldova nu a cunoscut despre prevederile hotărârii. Astfel de documente nu ajung la cunoștința specialiștilor nici într-un caz. F_10_Chișinău

- Rezultatele arată că 5 din medicii participanți la focus grup consideră gradul de accesibilitate a mijloacelor ajutătoare tehnice ca fiind satisfăcătoare, iar 4 bună. Acest lucru indică potențialul pentru îmbunătățiri în furnizarea acestor mijloace.

Consider că până la moment pacienții au avut acces satisfăcător la servicii, din contul asociațiilor obștești. M_9_Centru

- Un punct important de discuție a fost lipsa disponibilității serviciilor de reabilitare în instituțiile de stat, cu specialiști pregătiți și echipamente adecvate. De asemenea, s-a subliniat necesitatea continuității serviciilor pentru pacienții cu vedere slabă.

Nu aș putea spune că acest serviciu este asigurat de stat, în genere. Acum de aceasta se ocupă societate civilă, dar acest lucru nu este normal, pentru că serviciul de reabilitare a persoanelor cu dizabilități de vedere trebuie să existe în cadrul instituțiilor de Stat. În aceste condiții serviciul riscă să dispară. F_10_Chișinău

- S-a menționat că pacienții nevăzători se adresează foarte rar sau deloc la serviciile oftalmologului, în timp ce pacienții cu vedere slabă sunt referiți adesea către Centrul „LOW VISION”. Comunicarea și informarea pacienților nevăzători despre opțiunile de reabilitare reprezintă o problemă.

Sunt de acord cu faptul că pacienții nevăzători apelează foarte rar sau deloc la serviciile oftalmologului de sector, mai ales că ei fie nu sunt suficient informați referitor la posibilitățile de reabilitare. În cazul pacienților slab văzători ei sunt referiți către Centrul LOW VISION, dar de foarte multe ori pacienții nu revin pentru monitorizare. În calitate de tânăr specialist nu cunosc procedura de referire integral, inclusiv din cauza gradului scăzut de comunicare a acestor decizii sau hotărâri. F_1_Est

- 7 participanți la focus grup nu cunosc despre includerea serviciilor specifice pentru persoanele cu dizabilități de vedere în Catalogul tarifelor unice pentru serviciile medico-sanitare prestate contra plată de către instituțiile medico-sanitare publice, precum și pentru serviciile acoperite din fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală, prestate de instituțiile medico-sanitare publice și cele private în corespundere cu Anexa nr.3 la HG nr.1020/2011.
- Variabilitatea în timpul necesar pentru examinarea unui pacient indică diferențe în abordarea și resursele disponibile în diverse clinici oftalmologice. Timpul variază de la 15 la 60 de minute, cu menționarea lipsei de timp în policlinică.

Unui pacient cu vedere slabă i se alocă mai mult timp de examinare. Aceasta durează minim 1 oră. F_11_Chișinău

La policlinica nu avem timp suficient, doar 20 minute. F_7_Chișinău

La Policlinică nu avem atât de mult timp: 15-20 minute pentru pacienții primari și 10 minute pentru pacienții repetați. F_8_Sud

- Sunt menționate cifre care variază de la 0 la 5 pacienți primari sau secundari pentru serviciul de prescriere a mijloacelor ajutoare tehnice.

Eu în mediu direcționez 1-2 pacienți lunar spre Centrul „LOW VISION”. M_9_Centru

Direcționez la Centrul „LOW VISION” 4-5 pacienți lunar, atât copii, cât și adulți. F_3_Centru

- Se evidențiază lipsa referirii pentru instruire privind aplicarea mijloacelor ajutoare tehnice, sugerând o nevoie de claritate și conștientizare cu privire la acest aspect.

Nu trimitem pacienții la instruire separat. F_8_Sud

Până la moment nu s-a adresat nici un pacient cu o astfel de solicitare. F_7_Chișinău

- Medicii nu au menționat dificultăți specifice în procesul de referire, ceea ce poate indica o nevoie de clarificare a procesului și de comunicare mai bună.

Cei mai mulți pacienți întâmpină dificultăți de orientare și mobilitate atât pentru colectarea ștampilelor pe formularul 027 e, cât și deplasare la Chișinău. Pentru un raion distanțat de Centru, pacientul nu poate să se deplaseze decât însoțit de o altă persoană. De multe ori pacienții refuză adresarea la servicii de reabilitare. F_4_Sud

Nu pot spune că întâmpin dificultăți. F_3_Centru

La moment există dificultăți pentru a programa pacienții la Centrul „LOW VISION”, doar după ora 15.30 zilnic pentru că programul este foarte încărcat. F_7_Chișinău

- Se subliniază că HG nr. 567/2011 are un conținut generalizat și nu prevede un mecanism clar de implementare. Există preocupări legate de segregarea între pacienții cu vedere slabă și nevăzători, precum și dificultăți în înțelegerea prevederilor.

HG nr.567/2011 conține prevederi foarte generalizate, nu a fost luată în calcul părerea specialiștilor. Mai degrabă este nevoie de o instituție publică cu statut aparte care să fie abilitată cu asigurarea persoanelor cu dizabilități de vedere cu mijloace ajutoare tehnice, similară Centrului național de audiologie. Există riscul ca aceste prevederi nefiind aplicabile, să rămână doar cu titlu formal. F_10_Chișinău

Sunt de părerea că includerea prevederilor într-un document care se referă la o altă categorie de beneficiari cu dificultăți locomotorii, cauzează dificultăți de înțelegere a procesului. M_9_Centru

Consider că nu sunt destul de clare condițiile prin care se asigură mentenanța și buna funcționare a dispozitivelor. F_11_Chișinău

- În ceea ce privește contribuția oftalmologilor la monitorizarea și evaluarea implementării HG nr.567/2011 s-a sugerat necesitatea evidenței precoce a pacienților și screening-ul regulat pentru depistarea problemelor de vedere. Colaborarea cu asociațiile de pacienți este, de asemenea, menționată ca o modalitate de îmbunătățire a serviciilor.

Totul trebuie să înceapă de la o bună evidență a pacienților de la vârstă precoce. Aceasta este acum realizată de medicul de familie, care nu are cunoștințe necesare în oftalmologie. Datele statistice certe privind numărul persoanelor cu dizabilități de vedere nu există. Volumul sporit de sarcini al unui oftalmolog în policlinică nu permite monitorizarea nevoilor persoanelor slab văzătoare. Cu acest scop trebuie revăzut statutul serviciului oftalmologic, care în redacție actuală datează din perioada sovietică, cu stipularea nivelelor de acordare a asistenței oftalmologice, inclusiv cabinet regional low vision. F_10_Chișinău

În contextul colaborării cu Asociația Nevăzătorilor din Moldova, serviciile de reabilitare nu sunt realizate. Intervențiile sunt mai cu seamă de natura ajutorului material. M_9_Centru

În raionul de activitate este făcut screening la 3 luni, 1 an, 3ani, 7ani, ceea ce crește posibilitatea depistării precoce a pacienților cu dizabilități de vedere. F_3_Centru

- Se atestă necesitatea de a institui birouri regionale și realizarea screening-ului regulat în școli pentru depistarea timpurie a problemelor de vedere, organizarea activităților de informare și sensibilizare a comunităților.

În absența unui screening periodic conform protocoalelor naționale care nu se respectă, pacienții constată nevoia de dispozitive asistive mult prea târziu, eventual la vârstă școlară. De cele mai multe ori problema este sesizată de părinți la discreția lor. Practica cabinetelor de ocrotire a vederii era una care încuraja controalele sistemice și favoriza depistarea precoce a deficiențelor de vedere. Băieții, spre deosebire de fete, sunt supuși controlului oftalmologic în pragul evaluării pentru serviciul militar. M_9_Centru

Sugerez instalarea unor birouri regionale, la Cahul sau Bălți, dar trebuie să începem din Centru, cu componenta de show-room în care pacienților să li se prezinte posibilitățile de dotare cu dispozitive asistive. Actualmente procesul de depistare este posibil prin controale realizate în școli la inițiativa unor magazine de optică. De foarte multe ori problema est depistată de profesori. F_10_Chișinău

Analiza informației colectate în cadrul focus grupului cu medicii oftalmologi evidențiază o nevoie clară de îmbunătățire a accesului și a calității serviciilor pentru persoanele cu dizabilități de vedere în Republica Moldova. În special, este necesară o revizuire a HG nr.567/2011 pentru a se adapta la nevoile specifice ale acestui grup de pacienți. De asemenea, este importantă conștientizarea și educația membrilor comunității pentru depistarea timpurie a problemelor de vedere. Cooperarea între profesioniști din domeniul sănătății și asociațiile de pacienți poate contribui semnificativ la îmbunătățirea serviciilor pentru persoanele cu dizabilități de vedere.

Centrul „LOW VISION” a fost implicat în grupul de lucru pe lângă Comisia protecție socială, sănătate și familie a Parlamentului Republicii Moldova pentru consultarea proiectului HG privind modificarea HG nr. 567/2011.

În mod consecvent Centrul „LOW VISION” a sesizat asupra neconcordanței anumitor prevederi privind modificarea HG nr. 567/2011.

La 19 iulie 2023 în adresa Centrului „LOW VISION” a fost expediată solicitarea MS de a examina și interveni cu recomandări cu referire la *Ordinul MS Cu privire la asigurarea cu dispozitive asistive a persoanelor slab văzătoare și nevăzătoare* întru realizarea Legii nr. 60/2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, Legii nr. 411/1995 ocrotirii sănătății, a Regulamentului cu privire la modul de asigurarea unor categorii de cetățeni cu mijloace ajutătoare tehnice, aprobat prin HG nr. 567/2011, cu modificările și completările ulterioare, în scopul sporirii calității vieții și suportului medico - social și incluziunea socială a persoanelor slab văzătoare și nevăzătoare, precum și în temeiul Regulamentului privind organizarea și funcționarea Ministerului Sănătății, aprobat prin HG nr. 148/2021.

La 20 iulie 2023 Centrul „LOW VISION” a remis un răspuns în care menționează că proiectul de Ordin conține un șir de neconcordanțe și lacune.

1. Ordinul preia doar selectiv unele prevederi ale HG 567/2011, spre exemplu: Categoriile beneficiarilor și criteriile de eligibilitate pentru asigurarea cu dispozitive asistive, Prevederea omite condițiile cărora trebuie să se conformeze Prestatorul cu dreptul de prescriere a dispozitivelor din Tabelul nr.2, Anexa nr.2.
2. Ordinul nu ia în calcul Avizul Comisiei de specialitate Oftalmologie din 23.09.2021 (Anexa nr. 1), la solicitarea nr 05/4959 din 17.09.2021 a Ministerului Sănătății, și Avizului Comisiei de specialitate Oftalmologie nr. 1 din 28.10.2022 (Anexa nr. 2), prin care este reiterată poziția că aceste servicii trebuie oferite într-o instituție specializată, inclusiv conform recomandărilor Organizației Mondiale a Sănătății.
3. Ordinul conține prevederi care lasă loc de interpretare asupra Listei prestatorilor abilitați cu dreptul de prescriere a dispozitivelor asistive (Anexa nr. 2 a Ordinului MS) și criteriilor după care au fost selectați.
4. Documentul creează impedimente pentru beneficiari privind:
 - adresarea la diferiți prestatori (exemplu: un pacient cu nevoie de ochelari complicați Sph - 22.0 Dioptrii care vede 6% are nevoie inclusiv de un dispozitiv asistiv de magnificare). Acest parcurs este în detrimentul înțelegerii, mobilității beneficiarului și a sistemului de referire, programare, monitorizare, bugetare pentru serviciile de prescrierea dispozitivelor și instruire privind utilizarea lor.
 - seria de acte solicitate pentru fiecare adresare la fiecare dintre prestatori.
 - întâmpinarea nevoilor personale de acomodare cu DAV (exemplu: un beneficiar poate avea nevoie de o perioadă de acomodare sau încercare a dispozitivului/dispozitivelor asistiv/e. După refuzul sau comunicarea nevoii de schimbare a dispozitivului, care este procedura de restituire, substituie a dispozitivului/dispozitivelor?).
5. Documentul nu specifică criteriile alocărilor bugetare pentru achiziționarea dispozitivelor din tabelul nr.1 sau nr.2, anexa nr.2 din Regulament. Se vor conforma acestea raportului statistic operat de OMS 85% slab văzători și 15% nevăzători în rândul persoanelor cu dizabilități de vedere?

6. Documentul prevede un algoritm confuz al parcursului beneficiarului de la etapa sesizării nevoii de dispozitive asistive până la etapa de instruire și mentenanță. Este necesară elaborarea lui structurată și grafică.
7. Actul normativ nu stabilește modul în care prestatorilor li se vor oferi dispozitivele asistive (cu titlul de mostre) pentru procesul de prescriere și instruire. Acestea trebuie să fie identice cu cele disponibile în stocul CREPOR (exemplu: utilizatorul unui CCTV nu poate reveni la prestator cu dispozitivul personal pentru fiecare ședință de instruire – acesta fiind prea voluminos și riscant și dificil de transportat).
8. Documentul nu specifică termenii de executare sau eliberare a dispozitivelor asistive (exemplu: termenul de executare a ochelarilor complicați, achiziționare a dispozitivelor lipsă din stoc).
9. Documentul nu specifică criteriile după care un beneficiar este dotat/instruit privind utilizarea dispozitivelor asistive și numărul de dispozitive de care poate beneficia. Nevoia de dispozitive nu poate fi uniformizată și nu trebuie să fie plafonată/restricționată de un număr specific de dispozitive.

În cadrul monitorizării privind accesul persoanelor cu dizabilități de vedere la mijloacele asistive, analiza SWOT și feedback-ul obținut din focus grupul cu medici oftalmologi evidențiază mai multe aspecte care necesită atenție și îmbunătățiri urgente.

Analiza SWOT a relevat puncte slabe importante precum complexitatea reglementărilor, ambiguitățile în terminologie, lipsa unor proceduri clare pentru mentenanță și monitorizare, precum și amenințări precum dificultățile în implementare, gestionarea resurselor financiare limitate și alocarea disproporționată a bugetului pentru diverse grade de deficiență vizuală.

Din feedback-ul oferit de medicii oftalmologi, s-au evidențiat probleme legate de lipsa cunoașterii prevederilor legale, gradul variabil de accesibilitate a mijloacelor ajutoare tehnice, lipsa serviciilor de reabilitare în instituțiile de stat, dificultăți în comunicare și informare pentru pacienți, precum și o varietate în timpul acordat pentru examinări oftalmologice în diverse clinici.

De asemenea, medicii au subliniat neclaritatea prevederilor legale și lacunele în Ordinul Ministerului Sănătății privind modificarea HG nr. 567/2011, cum ar fi selectivitatea preluării unor prevederi, lipsa avizelor de specialitate, interpretările deschise, dificultățile pentru beneficiari și lipsa clarității în procesele de prescriere, instruire și restituire a dispozitivelor.

În contextul acestor constatări, este evident că există o necesitate stringentă de revizuire și clarificare a reglementărilor existente pentru a îmbunătăți accesul și calitatea serviciilor pentru persoanele cu dizabilități de vedere. Aceasta implică simplificarea procedurilor, actualizarea prevederilor legale pentru a se adapta nevoilor specifice ale acestui grup de pacienți și stabilirea unor mecanisme clare de implementare și monitorizare.

CONCLUZII

Procesul de monitorizare privind asigurarea persoanelor cu dizabilități de vedere cu mijloace ajutătoare tehnice pentru diminuarea, compensarea, monitorizarea sau neutralizarea limitărilor vizuale a scos în evidență următoarele concluzii importante:

- **Necesitatea unei revizui și clarificări a HG nr.567/2011:** Regulamentul actual prezintă ambiguități în ceea ce privește terminologia, procedurile și responsabilitățile entităților implicate.
- **Lipsa clarității și comunicării centralizate afectează cunoașterea și implementarea HG nr.567/2011.** Majoritatea oftalmologilor nu sunt familiarizați cu prevederile acestui regulament, generând confuzie și perpetuând lipsa de informare în rândul pacienților și potențialilor beneficiari.
- **Accesibilitatea și furnizarea mijloacelor ajutătoare tehnice prezintă lacune semnificative.** Există dificultăți în accesarea mijloacelor ajutătoare tehnice pentru persoanele cu dizabilități de vedere, inclusiv imposibilitatea validării licitațiilor de achiziție și dificultăți în procesele de prescriere, instruire și mentenanță (deservirea curentă, repararea și schimbul echipamentului defectat). Se atestă lipsa unui mecanism privind oferirea plăților compensatorii persoanelor cu dizabilități de vedere în cazul imposibilității asigurării cu echipamente asistive de vedere recomandate.
- **Nevoia de servicii integrate și continue pentru pacienți:** Lipsa serviciilor de reabilitare într-o instituție de stat specializată și lipsa referirii pentru instruire reprezintă provocări majore legate de accesibilitate, intervenție precoce, intervenție centrată pe pacient și follow-up.
- **Importanța colaborării între profesioniști și pacienți:** Comunicarea și colaborarea între profesioniștii din domeniul sănătății și pacienți sunt esențiale pentru a îmbunătăți accesul, conștientizarea și serviciile oferite persoanelor cu dizabilități de vedere.

Aceste concluzii subliniază necesitatea unor acțiuni concertate și revizuirea politicilor existente pentru a asigura o mai bună asistență și accesibilitate pentru persoanele cu dizabilități de vedere în Republica Moldova.

RECOMANDĂRI

În contextul celor analizate ante, au fost stabilite recomandări sub câteva aspecte care pot contribui la îmbunătățirea implementării HG nr. 567/2011 și la crearea unui mediu mai accesibil și mai incluziv pentru persoanele cu dizabilități de vedere în Republica Moldova.

Cadrul normativ

- Elaborarea unui cadru normativ separat pentru asigurarea cu echipament asistiv de vedere și tehnologii de comunicare pentru persoanele cu dizabilități de vedere și asociate, care să prezinte un mecanism fiabil și raportat necesităților persoanelor cu dizabilități de vedere, cu stabilirea clară a regulilor și a rolului fiecărei entități implicate.
- Clarificarea criteriilor de eligibilitate, proceselor de prescriere și distribuire, precum și pentru a stabili mecanisme clare de comunicare, informare, instruire, mentenanță și monitorizare.

Cadrul instituțional

- Crearea unui Centru de nivel terțiar de reabilitare a persoanelor cu dizabilități de vedere. Acest Centru va avea capacitatea să deservească persoanele cu dizabilități de vedere și asociate de diferite categorii, atât vedere slabă, cât și cecitate/orbire din întreaga țară (în corespundere cu recomandarea OMS).
- Dezvoltarea și implementarea unei abordări integrate/comprehensive și continue pentru a oferi servicii de calitate pacienților cu dizabilități de vedere și asociate.

Resurse umane

- Asigurarea unui program de instruire continuă pentru oftalmologi, optometriști și alt personal implicat în furnizarea dispozitivelor asistive. Acest lucru ar îmbunătăți competențele și capacitatea de a oferi servicii de calitate, în special pentru pacienții nevăzători.
- Promovarea colaborării între diferite cadre profesionale (oftalmologi, asistenți sociali, reprezentanți ai societății civile etc.) pentru a asigura o abordare integrată a persoanelor cu dizabilități de vedere.

Finanțare

- Evaluarea sistematică a modului în care fondurile sunt alocate și utilizate pentru a pentru diferite tipuri de dispozitive și tehnologii asistive și pentru a face ajustări în funcție de nevoile individuale ale persoanelor cu dizabilități de vedere și asociate.
- Explorarea și promovarea parteneriatelor public-privat sau a colaborărilor cu organizații internaționale și alte entități pentru a asigura o finanțare sustenabilă și complementară transparentă pentru asigurarea cu mijloace ajutătoare tehnice a persoanelor cu dizabilități de vedere.

Bibliografie

1. Compendiu statistic privind monitorizarea drepturilor persoanelor cu dizabilități în Republica Moldova pentru anii 2019-2022. Chișinău, 2023 <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2023/07/Compendiu-statistic-privind-monitorizarea-drepturilor-persoanelor-cu-dizabilitati-in-Republica-Moldova-pentru-anii-2019-2022-1.pdf>
2. Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități aprobată prin Legea Nr. 166/2010 pentru ratificarea Convenției Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități. În: Monitorul Oficial, 23.07.2010, Nr. 126-128 art. 428. În: Tratatate Internaționale, 30.12.2016, nr. 50 art. 320. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117839&lang=ro
3. Copii în vârstă de până la 18 ani recunoscuți cu dizabilitate primară pe Cauze ale dizabilității, Indicatori și Ani https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistic%20sociala_o8%20SAN_SAN050/SAN05050orcl.px/table/tableViewLayout1?rxid=b2ff27d7-ob96-43c9-934b-42e1a2a9a774
4. Date Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă. Ședința Comisia protecție socială, sănătate și familie, Parlamentul Republicii Moldova, Consiliul Național pentru Persoane cu Dizabilități, 27.05.2022
5. Dispozitive asistive pentru nevăzători și dispozitivelor de corecție optică și ajutor vizual - MD-1667479169414 <https://mtender.gov.md/plans/ocds-b3wdp1-MD-1667479169414>
6. Dispozitive asistive pentru nevăzători și dispozitivelor de corecție optică și ajutor vizual - MD-1677844526018 <https://mtender.gov.md/plans/ocds-b3wdp1-MD-1677844526018>
7. Dispozitive asistive pentru nevăzători și dispozitivelor de corecție optică și ajutor vizual - MD-1674812644404 <https://mtender.gov.md/plans/ocds-b3wdp1-MD-1674812644404>
8. Hotărârea Guvernului nr. 128/2022 pentru modificarea unor hotărâri ale Guvernului. În Monitorul Oficial, 04.03.2022, nr. 61-67 art. 161. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130184&lang=ro
9. Hotărârea Guvernului nr. 188/2023 pentru modificarea Regulamentului cu privire la modul de asigurare a unor categorii de cetățeni cu mijloace ajutoare tehnice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 567/2011. În: Monitorul Oficial, 07.04.2023, nr. 119-121 art. 60. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136349&lang=ro
10. Lege nr. 186/2008 a securității și sănătății în muncă. În: Monitorul Oficial, 05.08.2008, nr. 143-144 art. 587. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138266&lang=ro#
11. Lege nr. 60/2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități. În: Monitorul Oficial, 27.07.2012, nr. 155-159 art. 508. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133226&lang=ro
12. Modificări la planul de achiziții publice pentru anul 2022 al IP CREPOR. <http://www.crepur.org/wp-content/uploads/2022/05/Modificari-la-planul-de-achizitii-publice-Pentru-anul-2022-al-IP-CREPOR-18.05.22.pdf>
13. Persoane în vârstă de 18 ani și peste, recunoscute cu dizabilitate primară pe Cauze ale dizabilității, Medii, Indicatori și Ani https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistic%20sociala_o8%20SAN_SAN050/SAN05030orcl.px/table/tableViewLayout1?rxid=b2ff27d7-ob96-43c9-934b-42e1a2a9a774

14. Planul de achiziții publice al instituției publice "Centrul Republican Experimental de Protezare Ortopedie și Reabilitare" <http://www.crepor.org/wp-content/uploads/2023/03/PLAN-ACHIZITII-2023.pdf>
15. Vision impairment including blindness. International Classification of Diseases 11th Revision <https://icd.who.int/browse11/l-m/en#/http%253a%252f%252fid.who.int%252fid%252fentity%252f1103667651>

Anexe

Anexa nr.1 Fișa de colectare a datelor

Fișă de colectare a datelor

Asociația Obștească Centrul de Reabilitare Medico-Socială pentru Persoane cu Vedere Slabă „LOW VISION” (în continuare Centrul „LOW VISION”), în cadrul Proiectului „Parteneriate locale și implicare națională pentru incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități” implementat de Asociația Obștească „Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Republica Moldova”, realizează monitorizarea implementării HG nr. 567/2011 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de asigurare a unor categorii de cetățeni cu mijloace ajutoare tehnice (în continuare Regulamentul), cu modificările operate prin HG nr. 128/2022 și HG nr.188/2023 în speță capitolul II1 „Asigurarea cu mijloace ajutoare tehnice pentru diminuarea, compensarea, monitorizarea sau neutralizarea limitărilor vizuale”.

Datele colectate de Centrul „LOW VISION”, vor fi incluse în raportul de monitorizare, care va fi elaborat și prezentat în cadrul unui eveniment public.

Vă mulțumim mult!

Data completării									
Nume/Prenume oftalmolog									
Instituție de referință	CREPOR								
Perioadă de referință/ colectare a datelor	__ // __ // __ - __ // __ // __ dd ll aaaa dd ll aaaa								
Număr de persoane cărora li s-au eliberat dispozitive asistive de corecție optică și ajutor vizual pentru slab văzători	Vârstă ani	0-3	3-7	7-18	18-30	30-50	50-65	65+	Total
	Femei								
	Bărbați								
	Total								
Număr de persoane cărora li s-au eliberat dispozitive asistive pentru slab văzători și nevăzători, altele decât cele pentru corecție optică și ajutor vizual	Vârstă ani	0-3	3-7	7-18	18-30	30-50	50-65	65+	Total
	Femei								
	Bărbați								
	Total								
Număr dispozitive asistive de corecție optică și ajutor vizual pentru slab văzători eliberate	Ochelari pentru persoane cu vedere slabă (ametropii de grad înalt)		Lupe digitale /sistem televizat cu circuit închis		Lupe		Telescop		

Număr dispozitive asistive pentru slab văzători și nevăzători, altele decât cele pentru corecție optică și ajutor vizual	Echipament de scriere Braille	Program text – vorbire	Ceasuri cu voce/tactile	Bastoane albe (pliabile și nonpliabile)	Telefoane mobile simplificate
Termen de soluționare a cazului: prescriere – utilizare independentă a dispozitivului	Minim (zile)		Mediu (zile)		Maxim (zile)
Număr cazuri de substituire/înlocuire a dispozitivelor asistive de corecție optică și ajutor vizual pentru slab văzători	Ochelari pentru persoane cu vedere slabă (ametropii de grad înalt)	Lupe digitale /sistem televizat cu circuit închis		Lupe	Telescop
Număr cazuri de substituire/înlocuire a dispozitivelor asistive pentru slab văzători și nevăzători, altele decât cele pentru corecție optică și ajutor vizual	Echipament de scriere Braille	Program text – vorbire	Ceasuri cu voce/tactile	Bastoane albe (pliabile și nonpliabile)	Telefoane mobile simplificate
Număr cazuri de restituire a dispozitivelor asistive de corecție optică și ajutor vizual pentru slab văzători	Ochelari pentru persoane cu vedere slabă (ametropii de grad înalt)	Lupe digitale /sistem televizat cu circuit închis		Lupe	Telescop
Număr cazuri de restituire a dispozitivelor asistive pentru slab văzători și nevăzători, altele decât cele pentru corecție optică și ajutor vizual	Echipament de scriere Braille	Program text – vorbire	Ceasuri cu voce/tactile	Bastoane albe (pliabile și nonpliabile)	Telefoane mobile simplificate
Număr cazuri + Motive/Cauze de adresare la furnizorii de servicii de mentenanță					

Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Republica Moldova

Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Serghei Lazo, 40, MD-2012, IDNO 1013620006757

E-mail: info@aopd.md; Tel: +373 79 222 505

Data 23.09.2023 nr. 055

**Instituția Publică Centrul Republican Experimental
Protezare, Ortopedie și Reabilitare**

În contextul implementării proiectului „Parteneriate locale și implicare națională pentru incluziunea persoanelor cu dizabilități”, realizat cu suportul financiar al Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare și Suediei prin intermediul Fundației Est-Europene, pe parcursul anului 2023, Alianța Organizațiilor pentru persoane cu Dizabilități din Republica Moldova (*în continuare AOPD*) realizează monitorizarea implementării Hotărârii Guvernului nr. 567/2011 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de asigurare a unor categorii de cetățeni cu mijloace ajutătoare tehnice, cu modificările operate prin Hotărârea Guvernului Nr.188/2023, în speță capitolul II¹ „Asigurarea cu mijloace ajutătoare tehnice pentru diminuarea, compensarea, monitorizarea sau neutralizarea limitărilor vizuale”.

Pentru realizarea procesului de monitorizare AOPD în parteneriat cu Asociația Obștească Centrul de Reabilitare Medico-Socială pentru Persoane cu Vedere Slabă „LOW VISION”.

Monitorizarea cadrului normativ este realizată cu scopul de a analiza situația privind accesul persoanelor slab văzătoare și nevăzătoare la dispozitive asistive și are la bază două obiective prioritare:

- evaluarea algoritmului de prescriere, furnizare, instruire și monitorizare privind utilizarea dispozitivelor asistive de corecție optică și ajutor vizual pentru slab văzători și dispozitive asistive pentru slab văzători și nevăzători, altele decât cele pentru corecție optică și ajutor vizual;
- evaluarea funcționalității mecanismului de mentenanță a dispozitivelor asistive.

Acțiunile de monitorizare sunt desfășurate în baza unei metodologii bine definite și presupun următoarele acțiuni:

- analiza documentară;
- colectare de date;
- interviuri cu prestatori, beneficiari, etc.;
- focus grup cu medici oftalmologi.

Rezultatele monitorizării vor fi prezentate în cadrul unui eveniment public și reflectate în rapoartele de monitorizare.

În același timp, ne exprimăm aprecierea pentru efortul depus în vederea asigurării drepturilor persoanelor cu dizabilități și Vă rugăm să ne oferiți informațiile solicitate, în corespundere cu Anexa 1 la prezentul demers.

Cu respect,
Director executiv

Galina CLIMOV

MINISTERUL MUNCII
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE AL
REPUBLICII MOLDOVA

МИНИСТЕРСТВО ТРУДА
И СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ
РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ ПРОТЕЗНО-
ОРТОПЕДИЧЕСКИЙ
ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНЫЙ
РЕАБИЛИТАЦИОННЫЙ ЦЕНТР

CENTRUL REPUBLICAN
EXPERIMENTAL PROTEZARE,
ORTOPEDIE ȘI REABILITARE

MD 2005, Republica Moldova
mun. Chișinău, str. Romană, nr. 1
Tel. +37322263001; Fax +37322229927
e-mail: direc.or@crepor.org
web: www.crepor.org

MD 2005, Республика Молдова
mun. Кишинев, ул. Романъ, 1
Tel. +37322253001; Fax +37322229927
e-mail: director@crepor.org
web: www.crepor.org

Nr. 168 din 28 septembrie 2023
la nr. _____ din _____

Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Republica Moldova

La solicitarea nr. 055 din 23.09.2023 privind mersul implementării modificărilor operate la HG 567/2011 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de asigurare a unor categorii de cetățeni cu mijloace ajutătoare tehnice, Instituția publică „Centrul Republican Experimental Protezare, Ortopedie și Reabilitare”, în limita competențelor funcționale comunică următoarele:

În scopul asigurării cetățenilor cu dispozitive asistive de corecție optică și ajutor vizual pentru slabvăzători și dispozitive asistive pentru slabvăzători și nevăzători, altele decât cele pentru corecție optică și ajutor vizual, HG 567/2011 în ultimii doi ani, a fost modificată prin două Hotărâri de Guvern nr. 128/2022 și nr. 188/2023.

La data de 23.09.2022, de către Ministerul Muncii și Protecției Sociale prin Ordinul nr. 73 a fost instituit Grupul de lucru pentru examinarea specificațiilor/cerințelor tehnice pentru dispozitivele asistive destinate persoanelor slabvăzătoare și nevăzătoare (*directorul Centrului de Reabilitare Medico-Socială pentru persoane cu Vedere Slabă „Low Vision” – la fel a fost parte a grupului de lucru*).

În anul 2022 pentru implementarea modificărilor vizate, IP CREPOR i-au fost alocate 2,0 mil lei.

Licitațiile publice (două) pentru achiziționarea dispozitivelor menționate mai sus demarate în semestru II al anului 2022 pe platforma electronică M-Tender și JUAE, nu a avut loc, din lipsa ofertelor.

În anul 2023, IP CREPOR iarăși a demarat procedura de licitație publică pe platforma M-Tender cu nr. 21072411 și JUAE pentru achiziționarea dispozitivelor de corecție optică și ajutor vizual, licitația vizată nu a avut loc, din lipsa ofertelor.

Ulterior, conform cadrului legal, s-a publicat o procedură de negociere în urma căreia s-au procurat bastoane tactile pentru slabvăzători și nevăzători, altele decât cele pentru corecție optică și ajutor vizual. Articolele procurate urmează a fi distribuite odată cu stabilirea mecanismului de distribuire.

DIRECTOARE

Veronica LEBEDINSCHI

tel. 022 263011

Focus grup

Asociația Obștească Centrul de Reabilitare Medico-Socială pentru Persoane cu Vedere Slabă „LOW VISION” (în continuare Centrul „LOW VISION”), în cadrul Proiectului „Parteneriate locale și implicare națională pentru incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități” implementat de Asociația Obștească „Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Republica Moldova”, realizează monitorizarea implementării HG nr. 567/2011 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de asigurare a unor categorii de cetățeni cu mijloace ajutoare tehnice (în continuare Regulamentul), cu modificările operate prin HG nr. 128/2022 și HG nr.188/2023 în speță capitolul II1 „Asigurarea cu mijloace ajutoare tehnice pentru diminuarea, compensarea, monitorizarea sau neutralizarea limitărilor vizuale”.

Datele colectate de Centrul „LOW VISION”, vor fi incluse în raportul de monitorizare, care va fi elaborat și prezentat în cadrul unui eveniment public.

Vă mulțumim mult!

1. **Poll** Cunoașteți despre prevederile HG 567/2011? De unde este sursa cunoașterii?
2. **Poll** Care este nivelul de accesibilitate și disponibilitate a mijloacelor ajutoare tehnice pentru persoanele cu dizabilități de vedere în Republica Moldova? Satisfăcător? Nesatisfăcător? Bun? Foarte bun?
3. Care sunt principalele nevoi și cerințe pe care le identificați în rândul pacienților cu dizabilități de vedere și asociate în ceea ce privește mijloacele ajutoare tehnice?
4. Cum s-a modificat procedura de referire a slab văzătorilor? Dar a nevăzătorilor?
5. **Poll** Cunoașteți despre includerea în nomenclatorul* serviciilor medicale a serviciilor: Aprecierea necesității DAV și selectarea cu prescrierea DAV și Instruirea de folosire DAV?
6. Cât timp este necesar pentru examinarea unei persoane cu vedere slabă?
7. Câte persoane* în mediu referiți pentru prescriere a DAV? Lunar?
8. Câte persoane* în mediu referiți pentru instruire a DAV? Lunar?
9. Ce dificultăți ați întâlnit în procesul de referire pentru prescriere și instruire a DAV, ce acte sunt necesare? Formularul 027 e, ștampilat?
10. Care sunt principalele provocări cu care vă confrunțați în ceea ce privește referirea spre prescriere, instruire, asigurarea și monitorizarea acestor mijloace?
11. Cum considerați că politica actuală de asigurare cu mijloace ajutoare tehnice pentru persoanele cu dizabilități de vedere poate fi îmbunătățită sau eficientizată?
12. Ce sugestii aveți pentru a îmbunătăți comunicarea și colaborarea între oftalmologi și alte entități implicate în implementarea politicii, cum ar fi instituțiile guvernamentale, ONG-urile sau furnizorii de mijloace ajutoare tehnice?
13. Cum puteți contribui, ca oftalmolog, la monitorizarea și evaluarea eficientă a implementării hotărârii de guvern privind asigurarea cu mijloace ajutoare tehnice pentru persoanele cu dizabilități de vedere?
14. Ce îmbunătățiri considerați că ar trebui aduse în politica actuală pentru a răspunde mai bine acestor nevoi?
15. Cum puteți contribui la conștientizarea și educarea comunității cu privire la importanța mijloacelor ajutoare tehnice și a sprijinului adecvat pentru persoanele cu dizabilităților de vedere?